

UZNEMIRAVANJE, ZASTRAŠIVANJE I NEPOSREDNO UGROŽAVANJE LIČNE I IMOVINSKE SIGURNOSTI GRADANA NESRPSKE NACIONALNOSTI

Prva iseljavanja Hrvata padaju u vreme i neposredno nakon rata u Sloveniji. Iz straha da ih mogući rat ne odvoji od dece koja su živela u Hrvatskoj, otišlo je sedam - osam porodica iz Hrtkovaca, oko dvadesetak iz Slan-kamena i poneko iz drugih sremskih naselja. Prvi iseljenici su prodavali svoje kuće i imanja a od maja meseca premeštanje se odvija u formi razmene imovine. Po pričama meštana iz Hrtkovaca, prvi iseljenici su po preporuci lokalnih hrvatskih vlasti (iz okoline Ivanova polja) upućivali tamošnje Srbe u Hrtkovce i pozivali svoje bivše komšije da pređu u Hrvatsku. Ovim putem je otišlo i došlo nekoliko porodica.

Nezavisno od nacionalne pripadnosti, stanovnici Hrtkovaca, Golubinaca, Rume, Platičeva i Nikinaca uredno su se odazivali na vojne pozive JNA. Samo iz Hrtkovaca bilo je oko 350 učesnika rata, sa statusom dobrovoljaca. Izbeglice iz ratnih zona primane su u porodična domaćinstva a "gastarbajteri" su smeštali porodice u nekorišćene kuće. Do prvog maja 1992. godine u Hrtkovcima je bilo oko 500 izbegličkih porodica. Od tada se pojačava pritisak na sva sela naseljena pretežno Hrvatima. Prema grupnim procenama u Hrtkovce se doselilo još 800 porodica, u Golubince oko 400 porodica a *na* Rume oko **10000** izbegličkih porodica. Najviše iz okoline Podravske Slatine, Grubišnog polja, sa područja Bilogore, Papuka, Psunja, Virovitice i Bosanskog Broda. Prema nekim podacima, jedan broj ovih izbeglica je bio smešten u Iloku i okolnim hrvatskim selima koja su ostala prazna nakon odlaska konvoja civila u oktobru mesecu 1991. godine.

Početkom maja (6.maja) osnovan je odbor Srpske radikalne stranke u Hrtkovcima. Na skupu, koji je okupio veliki broj izbeglica, govorio je predsednik Vojislav Šešelj. Najavio je raseljavanje svih Hrvata "koji su nešto zgrešili" a izabrano lokalno rukovodstvo je pročitalo spisak prvih sedamnaest koji treba da odu iz sela, spisak rukovodilaca preduzeća koje treba smeniti i spisak predstavnika mesne vlasti koje treba zameniti "pravim" Srbima. Vremenom je posao u vezi sa kriterijumima za raseljavanje prešao u nadležnost Ostoje Sibinčić. U prisustvu većeg broja domaćih i stranih novinara, naveo je sledeće: treba da odu svi Hrvati, Mađari i nesretni Srbi koji se ne slažu sa demokratskim postulatima Srbije, svi ustašoidni Hrvati koji imaju decu u Austriji, Nemačkoj ili nekoj drugoj zemlji, svi Hrvati koji su pristalice ili su članovi Demokratske zajednice vojvođanskih Hrvata, svi oni koji se nisu javno ogradili od Tuđmanove politike i svi nesretni Srbi koji štite ustašoidne Hrvate.

Do prvog juna odselilo se 40 porodica iz Hrtkovaca, gotovo svi sa prvog spiska a do 15. jula još oko 300 porodica. Iz Golubinaca je otišlo 120 porodica. Za sve slučajeve preseljavanja važi ista procedura. U selu se pojavljuju nepoznati ljudi, najpre u trojkama, obilaze određene kuće, raspituju se za zamenu i preporučuju svoju imovinu i imovinu drugih koji su ih ovlastili da to čine. U Golubincima svraćaju u Mesnu zajednicu i pozivaju se na Ostoju Sibinčića iz Hrtkovaca i Trivu Ivković iz Novog Sada. Telefonske pretnje, leci preteće sadržine i javne prozivke utiču da ljudi donose odluke o zameni imovine. Sklapaju se ugovori

i na neviđeno, kao što je slučaj seljaka iz okoline Slavonske Požege koji je stigao u već useljenu kuću. Prema zapažanjima meštana iz Hrtkovaca i Golubinaca, posebnu vrstu izbeglica čine oni koji dolaze u većim grupama (30-50 ljudi koji imaju i oružje), najčešće stižu preko polja, bez kucanja ulaze u kuće, nude pripremljene papire o zameni i prenosu imovine i prete fizičkim izbacivanjem. Na ovaj način petnaestak porodica iz Hrtkovaca i četiri iz Golubinaca je izbačeno na ulicu. Dogodilo se to porodici Pakić koja ima teško bolesno dete. Evidentirana su šest slučajeva fizičkog maltretiranja: Ženi iz Golubinaca razbili su glavu, lečena je u bolnici a Mađara iz Hrtkovaca su pretukli štapovima. Nepoznati ljudi, za koje je utvrđeno da su izbeglice smeštene u Smederevu i Sremskoj Mitrovici, ubili su na svirep način Milana Štefanca, Hrvata iz Hrtkovaca koji je u svoju kuću primio četiri izbeglice.

Sva ova zbivanja u Hrtkovcima su poznata javnosti. Veća grupa beogradskih intelektualaca, okupljenih u Civilnom pokretu otpora i u Beogradskom krugu, dva puta je tokom juna razgovarala sa meštanima i izbeglicama u Hrtkovcima. Beogradskim intelektualcima je zamereno što štite Hrvate koji "po pravdi boga" ne mogu živeti u lepim kućama na srpskoj zemlji. Veći broj javno poznatih ličnosti je pokušao da pomogne u rešavanju problema sa kojima su suočeni meštani hrvatske i mađarske nacionalnosti i izbeglice iz ratnih zona. Predstavnici stranke SPO su se najneposrednije angažovali na propagiranju prava čoveka na ličnu i imovinsku sigurnost, nezavisno od nacionalne pripadnosti. Svako angažovanje na zaštiti ljudskih prava građana nesrpske nacionalnosti izbeglice su primale kao izdajstvo "srpske stvari". Na pritisak javnosti predstavnici vojvođanskih i republičkih organa vlasti reagovali su davanjem protivrečnih izjava: "reč je o pojedinačnim incidentima, sele se oni koji žele da se presele i sve će se učiniti da se spreči iseljavanje pod pritiskom". Do smanjenja tenzija i nešto veće sigurnosti Hrvata i Mađara došlo je nakon postavljanja republičke milicije na prilazima u Hrtkovcima i neposrednog angažovanja organa reda u slučajevima fizičkog izbacivanja vlasnika iz kuća. Vraćene su četiri porodice u svoje kuće. Prema najnovijim podacima sa terena, izgleda da je republička milicija iz Hrtkovaca povučena i da je tu opet milicija iz Rume i Sremske Mitrovice u koju meštani nemaju poverenja. U Golubincima se može čuti da ima slučajeva dosluha milicije i izbeglica.

Da stvari idu logikom zaoštavanja odnosa najbolje se vidi na primeru nasilne izmene civilne mesne vlasti, naziva ulica, civilnih javnih ustanova i naziva mesta. U Hrtkovcima su ti poslovi završeni iako je Skupština opštine Ruma predložila redovnu proceduru za sve te nove inicijative. U Golubincima je propao pokušaj izbora nove izbegličke vlasti ali je evidentno nepoverenje stanovnika u organe vlasti: izmešano stanovništvo se "samoorganizovalo", imaju dogovor da se pucnjem obaveštavaju o noćnim posetiocima i o pristalicama nasilne zamene imovine.

Podaci o neposrednom ugrožavanju građana nesrpske nacionalnosti su evidentirani u Rumi, naselju Breg, Sremskoj Mitrovici i u Beogradu. Oko 50 Beograđana nesrpske nacionalnosti je izloženo telefonskim pretnjama i fizičkom maltretiranju izbegličkih grupa koje se pozivaju na Srpsku radikalnu stranku i organizaciju "Sveti Dorđe".

Problem izbeglica i izgnanika iz ratnih zona je problem koji se mora rešavati u institucijama vlasti. Problem iseljavanja pod pritiskom, ugrožavanje lične i imovinske sigurnosti građana se takođe mora naći na dnevnom redu najviših organa vlasti. Javnost očekuje od vlasti da utvrdi činjeničko stanje u vezi sa ovim pojavama i da javno iznese podatke o tome koliko je tačno da sa proterivanjem i maltretiranjem građana nesrpske nacionalnosti imaju neposredne veze SRS, Solidarnost i Sveti Đorđe i koliko je tačno da se to radi uz saglasnost pojedinaca iz organa vlasti.

Podatke pripremila istraživanjem na terenu

Nataša Kandić